

FRYDERYK ROZEN

orcid: 0000-0002-0580-8178

e-mail: f.rozen@bn.org.pl

Daniel Brzeziński, Grażyna Szumlicka-Rychlik, *Najstarsze manuskrypty (IX–XVIII w.) i inkunabuły.* *Zbiory specjalne Towarzystwa Naukowego Płockiego*, t. 1, Płock, Towarzystwo Naukowe Płockie, 2019

DOI: 10.36155/RBN.53.00011

Towarzystwo Naukowe Płockie uczciło dwustulecie swej działalności inauguracją serii wydawniczej poświęconej najcenniejszym zbiorom jego biblioteki im. Zielińskich. W pierwszym tomie zaprezentowano najstarsze manuskrypty (IX–XVIII wiek) i inkunabuły. Recenzja niniejsza dotyczy drugiej części owego tomu zawierającej opisy druków piętnastowiecznych. W jubileuszowym wydawnictwie po raz pierwszy zaprezentowano informacje o całości obecnego zasobu inkunabułów TNP przez co zasługuje ono na uwagę, mimo iż nie jest typowym katalogiem bibliotecznym.

W 1985 roku 50 inkunabułów należących do biblioteki im. Zielińskich zostało opisanych w katalogu autorstwa Haliny Kostaneckiej¹. W następnych latach TNP pozyskiwało kolejne inkunabuły, przede wszystkim na drodze zakupów, prowadzono także wymianę z innymi instytucjami. W 2019 roku zbiór inkunabułów osiągnął liczbę 93 tytułów w 86 woluminach. Po ukazaniu się katalogu

H. Kostaneckiej informacje o nowych nabytkach publikowane były na łamach kwartalnika „Notatki Płockie”. Pierwsze cztery woluminy opisała Barbara Ćwikła, kolejnymi zajmowała się Wanda Kaczonowska². Obie autorki podawały skrócony (wzorowany na IBP) opis bibliograficzny, podstawowy opis oprawy (według schematu szeroko rozpowszechnionego

2 B. Ćwikła, *Cztery nowe inkunabuły w Bibliotece im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego zakupione w roku 1985*, „Notatki Płockie” 1986, t. 31, z. 2, s. 57–60 – <http://www.tnp.org.pl/Notatki%20Plockie%201986.pdf> [18.03.2022]; W. Kaczonowska, *Nowe inkunabuły w Bibliotece im. Zielińskich TNP zakupione w latach 1986–1987*, „Notatki Płockie” 1988, t. 33, z. 2, s. 53–54; *Cztery nowe inkunabuły w Bibliotece im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego zakupione w latach 1988–1989*, „Notatki Płockie” 1989, t. 34, z. 4, s. 49 – <http://www.tnp.org.pl/Notatki%20Plockie%201989.pdf> [18.03.2022]; *Biblioteka im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego posiada już 70 inkunabułów*, „Notatki Płockie” 1994, t. 39, z. 4, s. 16–19 – <http://www.tnp.org.pl/Notatki%20Plockie%201994.pdf> [18.03.2022]; *5 nowych inkunabułów w Bibliotece im. Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego zakupionych w 1995 roku*, „Notatki Płockie” 1995, t. 40, z. 4, s. 16–18 – <http://www.tnp.org.pl/Notatki%20Plockie%201995.pdf> [18.03.2022].

1 H. Kostanecka, *50 inkunabułów w Bibliotece imienia Zielińskich Towarzystwa Naukowego Płockiego*, Płock 1985.

w polskich katalogach i dopiero od niedawna zastępowanego dokładniejszą charakterystyką opraw)³ oraz niektóre proveniencje i cechy indywidualne egzemplarzy, pokrótce opisywały treść książek. Równocześnie z opisami w „Notatkach Płockich” opisy nabytków wprowadzane były do przygotowywanego do druku drugiego tomu IBP⁴. Ostatnie zarejestrowane w nim inkunabuły to część zakupów z lat 1988–1989⁵. Po wydaniu drugiego tomu IBP jedynym źródłem informacji o inkunabułach TPN stały się artykuły Wandy Kaczanowskiej. Ostatni opisany w nich inkunabuł nosi sygnaturę XV.98, dwa późniejsze zakupy nie weszły do literatury przedmiotu, aż do ukazania się recenzowanej książki⁶. Rejestracja w IBP bądź jej brak przełożyły się na obecność informacji o inkunabułach TNP w bazie Incunabula Short Title Catalogue będącej podstawowym źródłem o lokalizacji egzemplarzy druków piętnastowiecznych⁷.

3 Dokładny opis zdobień i, na ile to możliwe, identyfikacja warsztatów introligatorskich zostały podane w trzech katalogach: *Katalog inkunabułów Biblioteki Naukowej PAU i PAN w Krakowie*, oprac. T. Dąbrowa, E. Knapiek, J. Wojtowicz, Kraków 2015; *Katalog inkunabułów Książnicy Pomorskiej w Szczecinie*, oprac. A. Michalska, A. Łojko, Szczecin 2016 – <https://zbc.książnica.szczecin.pl/publication/52153> [18.03.2022]; M. Spandowski, *Catalogue of incunabula in the National Library of Poland*, vol. 1–2, Warsaw 2020.

4 *Incunabula quae in bibliothecis Poloniae asservantur*, [t.] 2, *Addenda, indices*, composuerunt M. Bohonos, M. Spandowski et E. Szandorowska; moderante A. Kawecka-Gryczowa, Wratislaviae 1994.

5 Z zakupionych w tym czasie pozycji w IBP zdążono odnotować inkunabuły o sygnaturach XV.65 i XV.67. Woluminy XV.66 i XV.68 znalazły się już poza centralnym katalogiem.

6 Sygnatury XV.99 – IBP 1046. XV.100 – IBP 1011.

7 British Library. Incunabula Short Title Catalogue – the international database of 15th-century European printing – https://data.cerl.org/istc/_search [18.03.2022].

W pracach nad inkunabułami w bibliotekach polskich na różne sposoby podejmowano tematykę aktualizowania informacji o powiększających się zbiorach. Przed II wojną światową Kazimierz Piekarski wydał uzupełnienie do katalogu inkunabułów Biblioteki Jagiellońskiej z 1900 roku. Zamieścił w nim podstawowe dane bibliograficzne 75 druków piętnastowiecznych, które wzbogaciły bibliotekę jako zakupy, dary bądź nowe odkrycia ujawnione w toku opracowania zbiorów⁸. Tymiż sposobami powiększały się zbiory i innych bibliotek z czego wynikała potrzeba publikowania uzupełnień do wydanych już katalogów. Pracy tej podejmowano się z zastosowaniem różnych metod. Kontynuacja prac nad inkunabułami Biblioteki Jagiellońskiej przybrała najpierw postać nowego katalogu, którego autorka Anna Lewicka-Kamińska, skupiła się na przedstawieniu inkunabułów z pomocą nowoczesnego warsztatu bibliograficznego⁹. Niestrudzona badaczka zbiorów Biblioteki Jagiellońskiej już po pięciu latach zebrała materiał na niemałe uzupełnienie katalogu. Tym razem opisała 73 woluminy z uwzględnieniem cech egzemplarza, załączyła do pracy także aparat naukowy w postaci koncordancji, spisu starych druków i rękopisów współprawnych z inkunabułami, indeksy proveniencji i rzeczowego¹⁰. Jedenaście lat później dziewięć nowoodkrytych inkunabułów zostało przez znamienitą badaczkę ujawnionych światu w równie rozbudowanej formie wzbogaconej w kilku przypadkach o krótkie historie „ukrywania się”

8 K. Piekarski, *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej. Inwentarz przybytków z lat 1900–1927, nr 1–75*, Kraków 1930 – <https://polona.pl/item/inkunabuły-biblioteki-jagiellońskiej-1-inwentarz-przybytkow-z-lat-1900-1927-nr-1-75,NTQOMzAzMDA/4/#item> [27.05.2022].

9 A. Lewicka-Kamińska, *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej*, Kraków 1962.

10 A. Lewicka-Kamińska, *Inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej. Katalog przybytków za lata 1962–1967*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1966, t. 18, s. 5–58.

inkunabułów w zasobie dubletów i rękopisów¹¹. Informacje o inkunabułach biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich także były publikowane w kilku etapach, z których ostatnim jest artykuł Małgorzaty Minkowskiej, będący specjalistycznym katalogiem 24 tytułów¹². W formie książkowej pełne opracowanie bibliograficzne, proveniencyjne i oproważnawcze 58 nowych inkunabułów Biblioteki Gdańskiej PAN jest niedawnym dziełem Beaty Gryzio¹³. Z kolei Henryk Kowalewicz wydał uzupełnienie katalogu inkunabułów Biblioteki Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu w postaci samych opisów bibliograficznych, w czym kontynuował metodę uzupełnianego katalogu Zofii Kaweckiej¹⁴. Ostatecznie opis cech indywidualnych egzemplarzy (a także sprostowania bibliograficzne) przyniósł po 32 latach katalog pióra prof. Wiesława Wydry¹⁵. Podobnie uzupełnienie i rozwinięcie leciwego katalogu inkunabułów opactwa cystersów w Mogile z 1915 r.

11 A. Lewicka-Kamińska, *Jeszcze inkunabuły Biblioteki Jagiellońskiej*, „Biuletyn Biblioteki Jagiellońskiej” 1977, t. 27, s. 41–51.

12 M. Minkowska, *Nowe i nowo odkryte inkunabuły w zbiorach Biblioteki Zakładu Narodowego im. Ossolińskich. Uzupełnienie katalogów Alofii Kaweckiej-Gryczowej i Eugenii Triller*, „Czasopismo Zakładu Narodowego im. Ossolińskich” 2018, t. 29, s. 184 – https://ossolineum.pl/wp-content/uploads/2018/12/7.-Minkowska-M._Nowe-i-nowo-odkryte-inkunabu%C5%82y.pdf [18.03.2022].

13 B. Gryzio, *Muzeum czarnej sztuki. Katalog inkunabułów PAN Biblioteki Gdańskiej*, Gdańsk 2012.

14 H. Kowalewicz, *Dodatki do katalogów: inkunabułów i druków polskich XVI w. Biblioteki UAM w Poznaniu*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. Adama Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka Główna” 1970, t. 9, s. 164–220. Z. Kawecka, *Materiały do katalogu inkunabułów Biblioteki Głównej Uniwersytetu im. A. Mickiewicza*, „Zeszyty Naukowe Uniwersytetu im. A. Mickiewicza w Poznaniu. Biblioteka Główna” 1960, t. 1, s. 88–143.

15 W. Wydra, *Katalog inkunabułów Biblioteki Uniwersyteckiej w Poznaniu*, Poznań 2002.

autorstwa o. Gerarda Kowalskiego OCSO opracowała prof. Jolanta Marszałska¹⁶. Jak widać z pobieżnego przeglądu historii dodatków, kontynuacji i uzupełnień do katalogów inkunabułów, stałą troską badaczy dawnej książki jest zapewnienie możliwie aktualnej, choć nie zawsze wyczerpującej, informacji o niewielkiej nawet liczbie zabytków pierwocin drukarstwa. Na pierwszy tom Zbiorów specjalnych TPN można więc spojrzeć z perspektywy wielu osiągnięć polskiego bibliotekarstwa w zakresie kontynuowania i uzupełniania opracowań inkunabulistycznych.

Na kartach *Wprowadzenia* autorzy przedstawili zarys dziejów biblioteki, zawierający fakty o podstawowym znaczeniu dla ukształtowania się obecnych zbiorów, jak przekazanie części książek Uniwersytetowi Warszawskiemu w 1898 roku, wywiezienie 3 000 książek do Petersburga i ich późniejszą rewindykacja, przekazanie kolekcji Zielińskich ze Skępego (w tym 38 inkunabułów), przetrwanie obu wojen światowych bez większego uszczerbku zasobu. Osobno przedstawiono charakterystykę samych inkunabułów. Piętnaście spośród nich pochodzi z biblioteki Zielińskich w Skępem, cztery z biblioteki bernardynów tamże, osiem z klasztoru bernardynów w Łowiczu. Wskazano unikaty i rzadkości w skali kraju, zarysowano pochodzenie typograficzne oraz strukturę tematyczną, przeważnie teologiczną, w mniejszym stopniu prawną, historyczną i literacką.

Spis inkunabułów poprzedzono notą wydawniczą, w której podano, iż opisy zostały uszeregowane według kolejności sygnatur, zawierają podstawowe dane bibliograficzne, informacje o proveniencjach, oprawie, wpisach rękopiśmiennych i zdobieniach. W większości przypadków opis skonstruowano w oparciu o centralny katalog inkunabułów w bibliotekach polskich. Wykorzystywanie opisów z IBP w charakterze wzorca dla opisu

16 J. Marszałska, *Katalog inkunabułów biblioteki opactwa oo. cystersów w Szczrzyzycu*, Kraków 2002, s. 7–8.

bibliograficznego jest od dziesięcioleci normą w katalogach krajowych.

Zastosowany układ według numerów sygnatur w żaden sposób nie ułatwia orientacji w zasobie, zwłaszcza wobec braku w publikacji jakichkolwiek indeksów i konkordancji. By znaleźć interesującą pozycję trzeba przekartkować cały spis. W nocie wydawniczej słusznie użyte zostało sformułowanie, iż opisy sporządzono w oparciu o IBP. Informacje bibliograficzne z centralnego katalogu zostały bowiem poddane pewnym zabiegom upraszczającym, jak ograniczenie daty druku do roku, pominięcie edycji i wariantów oraz wydawców i tłumaczy, wreszcie pominięcie w niektórych adresach wydawniczych [oznaczenia] danych pochodzących spoza druku. Ostatni z wymienionych zabiegów nie tylko zmniejsza szczegółowość zapisu, ale może niestety wprowadzić w błąd, sugerując, iż całość adresu wydawniczego znajduje się na kartkach danego inkunabułu¹⁷. Korzystając z IBP warto też wziąć pod uwagę ciągły rozwój inkunabulistyki i aktualizację ustaleń dotyczących anonimów typograficznych¹⁸. W przypadkach, gdy Kaczanowska podała niepewną identyfikację bibliograficzną autorzy omawianej pracy posłużyli się powtórzeniem jej ustaleń. Tym sposobem w omawianej publikacji jako inkunabuły opisane zostały trzy druki szesnastowieczne. Jak wskazują na to zamieszczone zdjęcia druk opisany pod numerem 63 jako „Guido G., [b. tyt.], Lyon [b.d.], 1491” to Guido Papa (1402-1477), *Decisiones*,

Lugdunum, Huguetan, 1508. Dołączona do tegoż druku pojedyncza karta z kolofonem jest to Nicolas de Bergame, *Destructorium vitiorum ex similitudine creaturarum exemplorum approbatione per modum dialogi*, Lugduni, C. Nourry, 1509¹⁹. Druki opisane jako „Hugo de Sancto Charo, *Postilla super prophetas et Libros Machabeorum*, p. 4-5, Basel, Bernardus Richel [XV w.]” (poz. 73-74) to, jak na to wskazują zamieszczone w książce ilustracje, *Biblia. Quarta – quinta pars huius operis continens textum Biblie cum postilla Hugonis*, [Basel, J. Amerbach, J. Petri, A. Koberger I, 1504].

W opisie cech indywidualnych egzemplarzy autorzy podawali zazwyczaj wybrane ustalenia z katalogu Kostaneckiej oraz artykułów Ćwikły i Kaczanowskiej. Stąd pierwszych 50 inkunabułów otrzymało bogatsze informacje o proveniencjach. Podobnie jak w przypadku opierania opisów bibliograficznych o wybrane dane z IBP, tak i w pominięciu niektórych proveniencji ustalonych przez Kostanecką autorzy wykazali się nieskrępowaną swobodą²⁰. Podobny los spotkał niektóre ustalenia Kostaneckiej w zakresie marginaliów, datacji opraw i defektów²¹. Z drugiej strony autorzy zamieścili kilka nowych informacji, z których ciekawsze to tytuł wytłoczony na grzbiecie z datą 1539 (poz. 46), wpis własnościowy (poz. 73), marginalia (poz. 80), tłoczenia na skórzanej okładzinie (84).

19 Identyfikacja była możliwa dzięki zamieszczeniu skanów woluminów w Płockiej Bibliotece Cyfrowej – <http://www.tnp.org.pl/biblioteka/dlibra/collectiondescription?dirids=1> [18.03.2022].

20 Pominięcie opisanych przez Kostanecką części proveniencji nastąpiło w opisach nr 23, 36, 37.

21 Liczne rubrykowania w poz. 55, 66; kolorowane inicjały w poz. 79; datacja oprawy siedemnastowiecznej poz. 77, szesnastowiecznej poz. 79, z początku osiemnastego wieku w poz. 82, w poz. 81 informację o oprawie gotyckiej zastąpiono stwierdzeniem: „skóra brązowa, tłoczona na desce”. Pominięto defekty w poz. 57, 58, 82; w poz. 64 defekt uwzględniono.

17 Nawiasy kwadratowe pozostawiono w poz. 8, 68, 71, 76. Pominięto je w poz. 17, 19, 21, 40, 42, 85.

18 W poz. 3 powtórzono za IBP [Speyer, Peter Drach], natomiast wydany później znakomity katalog inkunabułów Bayerische Staatsbibliothek podaje nowe ustalenie: [Straßburg: Johann Prüss, c. 1489–1491]. *Bayerische Staatsbibliothek Inkunabelkatalog*, Bd. 1–6. Wiesbaden 1988–2005, S-545. Można by także uściślić datację w opisie 34 z ca 1490 (jak w IBP 305) na non post 1489 a to z powodu zapiski z roku 1489 odnalezionej na egzemplarzu Staats- und Stadtbibliothek w Augsburgu.

Istotną cechą pierwszego tomu *Zbiorów specjalnych Towarzystwa Naukowego Płockiego* jest zamieszczenie licznych ilustracji przedstawiających oprawy, iluminacje, glossy i inne cechy indywidualne egzemplarzy. Na każdy inkunabuł przypada co najmniej jedna duża, barwna fotografia. Ilustracje te stanowią cenny materiał do poznania kolekcji inkunabułów w Bibliotece im. Zielińskich, który nie zdezaktualizuje się po opracowaniu bardziej szczegółowych opisów poszczególnych egzemplarzy, lecz będzie dla nich wartościowym uzupełnieniem. Jak zauważył amerykański inkunabulista Paul Needham przy okazji opisywania problemów, które niosą ze sobą słowne opisy cech indywidualnych egzemplarzy: żadna liczba słów nie zastąpi dobrej ilustracji²².

Już w ramach pisania niniejszej recenzji ilustracje omawianej książki pozwoliły na dodanie kilku spostrzeżeń do wiedzy o inkunabułach Towarzystwa Naukowego Płockiego. Widocznych jest na nich pięć nieodnotowanych dotychczas zapisów proweniencyjnych: poz. 45 *Liber Ecclesiae Parochia[li]s Strzelcen[si]s* [XVII w.]²³; poz. 46 *Conventus Voznicensis Patru[m] Reformatoru[m] ad s. Franciscum* [XVII w.]²⁴; poz. 60 *Domus Cracovien[si]s Scholaru[m] Piarum* [XVIII w.]²⁵; poz. 67 *Joannis Suchodolski de Rzychowo [?] praepositi Wisnicens[si]s*

[XVII w.]²⁶; poz. 81 *Sum ex libris Jacobi Ritschen-delli Austriaci* [XVIII w.].

Materiał ilustracyjny pozwala także opisać dokładniej fragmenty dwóch średnio-wiecznych rękopisów, użytych jako materiał introligatorski w oprawach dwóch inkunabułów. W egzemplarzu XV,64 jako wyklejka wykorzystany został XIV-wieczny fragment pierwszej księgi *De diaetis universalibus et particularibus* Izaaka Judaeusa²⁷. Okładzinę (XV, 23 poz. 15) sporządzono z karty piętnastowiecznego graduaułu zawierająca początek formularza *Missae pro defunctis*²⁸. Jest to jeden z dwóch formularzy *Requiem* spotykanego w graduaułach polskich. Versus *In memoria aeterna...* występował w liturgii augustianów, benedyktynów, franciszkanów i klarysek²⁹. Na zakonną proweniencję graduaułu wskazuje także użyta w nim notacja rzymska.

Książka ks. prof. Daniela Brzezińskiego i dr Grażyny Szumlickiej-Rychlik ukazuje ciekawe perspektywy dalszych prac (bibliograficznych, proweniencyjnych, tegumentologicznych) nad inkunabułami, które weszły do zbiorów Biblioteki im. Zielińskich po 1985 roku. Treść omówionej tu publikacji zbiera, choć nie zawsze w najlepszy możliwy sposób,

proweniencji, red. M. Cubrzyńska-Leonarczyk, Warszawa 2018, s. 350.

26 Jan Suchodolski, proboszcz w Wiśniczu podpisał dedykację w *Zal pogrzebowy przy trunnie JW. Zofiey Księżney z Ostroga Lubomierskiej*, Kraków, F. Cezary, 1623. Zob. K. Estreicher, *Bibliografia polska*, t. 23 Kraków 1909, s. 515.

27 Za identyfikację tego rękopisu składam podziękowania Sławomirowi Szyllerowi z Pracowni Wiedzy o Dawnej Książce Instytutu Historii Nauki PAN.

28 Widoczne na zdjęciach fragmenty – Introitus: *Requiem aeternam dona eis Domine, et lux perpetua luceat eis*. Psalmus 64: *Te [decet] hymnus, Deus, in Sion, et tibi reddetur votum in Ihe[rusalem]*. Graduale: *Requiem aeternam dona eis Domine et lux perpetua luceat eis*. Versus: *In memoria aeterna erit just[us]*.

29 J. Pikulik, *Polskie graduauły średniowieczne*, Warszawa 2001, s. 174.

22 P. Needham, *The Bodleian Library Incunables*, „The Papers of the Bibliographical Society of America” 2007, vol. 101, no. 3, s. 365.

23 Parafia pw. św. Marcina z Tours w Strzelcach Wielkich, erygowana w XIV wieku, zob. *Encyklopedia katolicka*, t. 18, Lublin 2013, szp. 1067. Egzemplarz z tym właśnie wpisem własnościowym zarejestrował Kazimierz Piekarski w zeszycie rejestracyjnym zatytułowanym: *Poznań. Towarzystwo Przyjaciół Nauk. XV wiek*, przechowywanym obecnie w Zakładzie Starych Druków Biblioteki Narodowej.

24 Klasztor reformatów w Woźnikach w Wielkopolsce.

25 Klasztor pijarów w Krakowie, por. *Katalog druków XV i XVI wieku w zbiorach Biblioteki Uniwersyteckiej w Warszawie*, t. 8, *Zbiorczy indeks*

rozproszone lub nieogłoszone dotychczas wiadomości o inkunabułach TNP, co zdecydowanie ułatwia dostęp do podstawowych informacji na temat tego zasobu. Należy także docenić estetyczną szatę publikacji, wydanej na kredowym papierze i ozdobionej ilustracjami. Ozdobna forma słusznie podkreśla rangę osiągnięcia TNP, jakim jest znaczące rozbudowa zbioru inkunabułów, co ma szczególne znaczenie w Płocku, którego historyczne zbiory poniosły tak ciężkie straty podczas II wojny światowej. Jakkolwiek recenzowana praca, sądząc z tytułu i wstępu, nie aspiruje do rangi katalogu inkunabułów, nie sposób zaakceptować widocznego w niej braku spójnej metody sporządzania opisów druków XV-wiecznych. Liczne w literaturze przedmiotu uzupełnienia i kontynuacje opracowań inkunabulistycznych pokazują, iż możliwe jest przyjęcie określonego stopnia zakresu podawanych danych oraz ich szczegółowości. To co publikacja będzie zawierać a co pomijać winno być decyzją precyzyjną i konsekwentnie zrealizowaną a także niedwuznacznie przedstawioną czytelnikom. Opis cech indywidualnych, będący wymagającym zadaniem, bywał w niektórych publikacjach po prostu pomijany. W recenzowanej publikacji można przedstawić w y b r a n e lub p r z y k ł a d o w e proveniencje opisane

we wcześniejszych publikacjach. Natomiast w opisie bibliograficznym wykazana przez autorów niefrasobliwość zaszkodziła publikacji, czego można było uniknąć np. kopiując d o k ł a d n i e opisy z IBP. Oby omówione tu przedsięwzięcie wydawnicze znalazło swoją kontynuację w postaci pełnego katalogu inkunabułów, opisującego nie tylko nowo pozyskane do zbiorów woluminy, lecz także omawiającego całą kolekcję z wykozystaniem refleksji metodologicznej oraz warsztatu księgoznawczego, które znacznie rozwinęły się od czasu publikacji katalogu B. Gryzio sprzed 35 lat³⁰. Nowych możliwości opracowania kolekcji najstarszych zabytków sztuki drukarskiej w Bibliotece im. Zielińskich dostarcza intensywnie rozwijający się warsztat inkunabulistyczny, silnie zorientowany na badanie rozproszonych kolekcji, co ma pierwszorzędne znaczenie dla zasobu powstałego z współczesnych zakupów³¹.

30 O rosnących wymaganiach opisu cech egzemplarza zob. P. Needham, *Copy description in Incunable Catalogue*, „Papers of the Bibliographical Society of America” 2001, vol. 95, nr 2, s. 173–239.

31 Kamieniem milowym w badaniach inkunabulistycznych jest baza *Material Evidence in Incunabula* – https://data.cerl.org/mei/_search [24.05.2022].